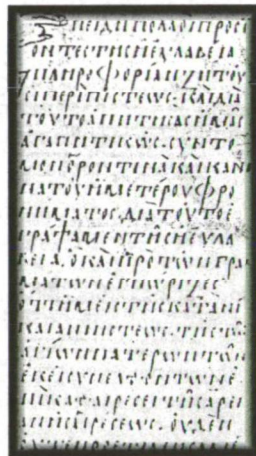

Xenophón

1. Οἱ μὲν ... βιασθέντες ὥς ἀφαιρεθέντες μισοῦσιν, οἱ δὲ πεισθέντες ὥς κεχαρισμένοι φιλοῦσιν.

Qui vi coguntur, ita oderunt, ut quibus aliquid ademptum sit, at qui persuadentur, quasi quibus grata res acciderit, etiam amant.

**Az erőszak áldozataiban – mint kifosztottakban – gyűlölet ébred,
a szép szóval meggyőzöttek pedig – mint megajándékozottak –
szeretetet éreznek.**

Mem. I,2,10.

2. *Καὶ συμμάχων ὁ μὲν βιάζεσθαι τολμῶν δέοιτ' ἂν οὐκ ὀλίγων, ὁ δὲ
πείθειν δυνάμενος οὐδενός· καὶ γὰρ μόνος ἡγοῖτ' ἂν δύνασθαι
πείθειν.*

Si quis violenter audeat agere, non paucis egebit sociis; qui vero
persuadere potest, nullo: nam solum se putat ad persuadendum satis
valere.

**Az erőszakoskodásra vetemedő nem kevés szövetségesre szorul,
a rábeszélést alkalmazó viszont egyre sem, mert tudja, hogy egyedül
is képes bárkit meggyőzni.**

Mem. I,2,11.*

3. *Πάντας ... τοὺς διδάσκοντας ὁρῶ αὐτοὺς δεικνύντας τε τοῖς
μαθηάνουσιν, ἥπερ αὐτοὶ ποιοῦσιν, ἃ διδάσκουσι, καὶ τῷ λόγῳ
προσβιβάζοντας.*

Video omnes eos, qui docent, se ipsos discipulis exhibere, quo pacto
praestent ipsi quod docent, atque etiam oratione eos ad suum morem
adducere.

**Úgy látom, minden tanító önmagát állítja tanítványai elé példaképül,
miként tegyék azt, amit tanít, és szavaival is erre buzdít.**

Mem. I,2,17.

4. *Τὰ τῆς ψυχῆς ἔργα τοὺς μὴ τὴν ψυχὴν ἀσκούντας οὐ δυναμένους·
οὔτε γὰρ ἃ δεῖ πράττειν οὔτε ὧν δεῖ ἀπέχεσθαι δύνανται.*

Actiones animae non posse ab iis perfici, qui animam non exercent: nec
enim quae oportet facere, nec a quibus oportet abstinere, possunt.

**A lelkét elhanyagoló alkalmatlanná lesz a szellemi munkára, mert
nem képes megtenni, amit kell, és tartózkodni attól, amitől kell.**

Mem. I,2,19.*

5. *Τὸ ἄφρον ἄτιμόν ἐστι.*

Insipiens omne sine pretio est.

Ami esztelen, az nem méltó a megbecsülésre.

Mem. I,2,55.*

* Lásd a Bibliográfia bevezető megjegyzéseit (173 o.)!

6. Ἐγὼ δὲ νομίζω τὸ μὲν μηδενὸς δέεσθαι θεῖον εἶναι· τὸ δ' ὡς ἐλαχίστων ἐγγυτάτῳ τοῦ θεῖου· καὶ τὸ μὲν θεῖον κράτιστον, τὸ δὲ ἐγγυτάτῳ τοῦ θεοῦ ἐγγυτάτῳ τοῦ κρατίστου.

Ego vero arbitror, nulla re indigere, divinum esse, - quam paucissimis, proximum dei naturae: ac divinum quidem quod sit, praestantissimum esse; quod autem divino proximum, id etiam praestantissimo proximum esse.

Én úgy tartom, hogy semmire sem szorulni: istenhez méltó, a lehető legkevesebbre szorulni: megközelíti az istenit, minthogy pedig az isteni a legtökéletesebb, az istenihez közel állni annyit tesz, mint a tökéletesség közelébe jutni.

Mem. I,6,10.

7. Τῶν ... ὄντων ἀγαθῶν καὶ καλῶν οὐδὲν ἄνευ πόνου καὶ ἐπιμελείας θεοὶ διδῶσιν ἀνθρώποις.

Nihil eorum, quae bona et pulchra sunt, sine labore et exercitatione dii hominibus largiuntur.

Az istenek semmiféle valódi kiválóságot és szépséget nem juttatnak fáradság és gyakorlás nélkül az embereknek.

Mem. II,1,28.

8. Εἴτε ὑπὸ φίλων ἐθέλεις ἀγαπᾶσθαι, τοὺς φίλους εὐεργετητέον· εἴτε ὑπὸ τινος πόλεως ἐπιθυμεῖς τιμᾶσθαι, τὴν πόλιν ὠφελητέον.

Seu ab amicis vis diligi, beneficiis amici sunt afficiendi; sive a civitate aliqua vis honorari, utilitatis quid civitati afferendum est.

Ha azt kívánod, hogy legyenek barátaid, halmozd el őket jótettekkel; ha arra törekszel, hogy valamelyik állam tiszteletét kívívd, légy hasznára.

Mem. II,1,28.*

9. Τοὺς ... εὐ παθόντας, ὅταν δυνάμενοι χάριν ἀποδοῦναι μὴ ἀποδῶσιν, ἀχαρίστους καλοῦσιν.

Illos ingratos vocant, qui affecti beneficiis, cum referre gratiam possint, non referunt.

Azokat hívják hálátlannak, akik nem viszonzozzák a kapott jótéteményeket, bár módjuk volna rá.

Mem. II,2,1.

10. Οὐκ ἂν πολλή ἀμαθία εἴη καὶ κακοδαιμονία τοῖς ἐπ' ὠφελείᾳ πεποιημένοις ἐπὶ βλάβῃ χρῆσθαι:

An non magna fuerit inscitia, magnaue infelicitas, iis ad detrimentum uti, quae ad utilitatem facta sunt?

Hát nem volna ostobaság és örülség a hasznos célra teremtettt dolgokat kártevésre használni?

Mem. II,3,19.

11. "Α δὲ αἱ τε χεῖρες ἐκάστῳ ὑπηρετοῦσι καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ προορῶσι καὶ τὰ ὤτα προακούουσι καὶ οἱ πόδες διανύουσιν, τούτων φίλος εὐεργετῶν οὐδενὸς λείπεται· πολλάκις δέ, ἃ πρὸ αὐτοῦ τις ἢ οὐκ ἐξειργάσατο ἢ οὐκ εἶδεν ἢ οὐκ ἤκουσεν ἢ οὐ διήνυσεν, ταῦτα ὁ φίλος πρὸ τοῦ φίλου ἐξήρκεσεν.

Quodcunque vero vel manus cuique subministrant, vel prospiciunt oculi, vel aures ante percipiunt, vel perficiunt pedes, in eorum nullo amici benefici est inferior opera. Saepe quae quos pro se ipso non elaboraverit, vel non viderit, vel non audiverit, vel non perfecerit, ea amicus pro amico praestare valuit.

S amit csak megtehet bárki a kezével, előreláthat a szemével, a fülével előre meghallhat, a lábával végigjárhat, mindama jótettekből a barát semmit sem mulaszt el. Gyakran azt is megteszi egyik barát a másikának, amit saját érdekében nem tett meg, nem nézett meg, nem hallgatott meg és nem is járt végig.

Mem. II,4,7.

12. "Ἐνιοὶ δένδρα μὲν πειρῶνται θεραπεύειν τοῦ καρποῦ ἕνεκεν, τοῦ δὲ παμφωρωτάτου κτήματος, ὃ καλεῖται φίλος, ἀργῶς καὶ ἀνειμένως οἱ πλείστοι ἐπιμέλονται.

Arbores nonnulli multo cum labore student excolere, fructus causa, possessionem illam omnium fertilissimam, quae amicus vocatur, segniter remissèque plurimi curant.

Bár az emberek fákat gondoznak a várható termés reményében, a legtöbben henyén és gondatlanul elhanyagolják azt a bőven termő birtokot, amit barátoknak nevezünk.

Mem. II,4,7.*

13. Τοὺς δὲ χρηστοὺς οὔτε αἰκέτας πάνυ τι πωλουμένους ὁρῶ οὔτε φίλους προδιδομένους.

Neque bonos servos video fere vendi, neque bonos amicos deseri.

Nézetem szerint sem a hasznos rabszolgát nem kótyavetyélik el,
sem a hasznos barátot nem hagyják cserben.

Mem. II,5,5.

14. *Χρὴ ... τῶν πραγμάτων ὅσα μὲν δύνασαι ποιεῖν, ὑπομένειν, ὅσα δὲ
μὴ δύνασαι, φυλάττεσθαι, ὅ τι δ' ἂν πράττης, τούτου ὡς κάλλιστα
καὶ προθυμότερα ἐπιμελεῖσθαι.*

Te conari decet negotia, quaecunque conficere potes, ut suscipias; quae
non potes, caveas: quicquid autem feceris, in id uti quam rectissime
promptissimeque incumbas.

Csak olyan feladatot kell elvállalni, amit el tud látni az ember,
s erején fölül semmit nem szabad vállalni. De amibe belefogsz,
azt szépen és figyelmesen csináld végig.

Mem. II,8,6.

15. *Ἐν πάντι πράγματι οἱ ἄνθρωποι τούτοις μάλιστα ἐθέλουσι
πείθεσθαι, οὓς ἂν ἡγῶνται βελτίστους εἶναι καὶ γὰρ ἐν νόσῳ,
ὃν ἂν ἡγῶνται ἱατρικώτατον εἶναι, τούτῳ μάλιστα πείθονται,
καὶ ἐν πλοίῳ οἱ πλείοντες, ὃν ἂν κυβερνητικώτατον, καὶ ἐν
γεωργίᾳ, ὃν ἂν γεωργικώτατον.*

Quavis in re parere homines his maxime volunt, quoscunque existimant
esse praestantissimos. Nam in morbo potissimum huic parent,
quemcumque medicae rei putant esse peritissimum; et in navi qui
navigant, huic, quemcumque gubernandi peritissimum; et in agricultura ei,
quemcumque agri colendi peritissimum.

Az ember minden dologban legszívesebben annak engedelmeskedik,
akit a legkiválóbbnak tart. Betegen például annak engedelmeskedünk,
akit a legjobb orvosnak gondolunk, hajóúton a legjobb kormányosnak,
ha pedig földművelésről van szó, a legjobb földművesnek.

Mem. III,3,9.*

16. *Τὸ μὲν ... θάρσος ἀμέλειάν τε καὶ ῥαθυμίαν καὶ ἀπείθειαν
ἐμβάλλει, ὁ ... φόβος προσεκτικωτέρους τε καὶ εὐπειθεστέρους καὶ
εὐτακτοτέρους ποιεῖ.*

Spiritus tibi praefidens negligentiam et ignaviam et inoboedientiam parit;
metus autem homines attentiores, oboedientiores, magisque compositos reddit.

Az elbizakodottság nemtörődömséget, könnyelműséget és
engedtelenséget szül, a félelem viszont elővigyázatossá,
engedelmessé és fegyelmezetté tesz.

Mem. III,5,5.

17. *Οὐχ ὁρᾶς, ὥς σφαλερόν ἐστι τὸ ἃ μὴ οἶδέ τις, ταῦτα λέγειν ἢ πράττειν;*

Non vides, quam periculosum sit ea vel dicere vel facere aliquem, quae ignorat?

**Nem veszed észre, milyen ingoványos talajra téved valaki,
ha olyasmit mond vagy tesz, amihez nem ért!**

Mem. III,6,16.*

18. *Πάντα ... ἀγαθὰ μὲν καὶ καλὰ ἐστὶ, πρὸς ἃ ἂν εὖ ἔχη, κακὰ δὲ καὶ αἰσχρά, πρὸς ἃ ἂν κακῶς.*

Omnia bona sunt ac pulchra, ad quae bene se habent; mala vero ac turpia, ad quae male.

**Minden ott jó és szép, ahol helyénvaló, rossz azonban és rút,
ahol helytelen.**

Mem. III,8,7.

19. *Πάντας χρὴ καὶ τοὺς εὐφρεστέρους καὶ τοὺς ἀμβλυτέρους τὴν φύσιν, ἐν οἷς ἂν ἀξιόλογοι βούλωνται γενέσθαι, ταῦτα καὶ μαθαίνειν καὶ μελετᾶν.*

Debent omnes, sive a natura praestantiori sint indole praediti, sive hebetiori, ea discere ac meditari, in quibus excellere velint.

**Akár kedvezett valakinek a természet, akár nem, tanulnia
és gyakorolnia kell, ha dicsőségre törekszik valamiben.**

Mem. III,9,3.*

20. *Βίᾳ μὲν οὐτ' ἂν ἔλοις οὔτε κατάσχους φίλον, εὐεργεσία δὲ καὶ ἡδονὴ τὸ θηρίον τοῦτο ἀλώσιμόν τε καὶ παραμόνιόν ἐστιν.*

Vi quidem neque capere, neque retinere amicum possis: sed haec bestia beneficio et voluptate tum capi potest, tum, ut maneat, retineri.

**Erőszakkal nem kaparinthatsz és nem tarthatsz meg egyetlen barátot
sem, jótéteményekkel és kedvességgel viszont ezt a vadat is el lehet
fogni és meg lehet szelídíteni.**

Mem. III,11,11.*

21. *Χαρίζοιο δ' ἂν μάλιστα, εἰ δεομένοις δωροῖο τὰ παρὰ σεαυτῆς· ὁρᾶς γάρ, ὅτι καὶ τῶν βρωμάτων τὰ ἥδιστα, εἰ μὲν τις προσφέρει, πρὶν ἐπιθυμεῖν, ἀρῆς φαίνεται, κεκορεσμένοις δὲ καὶ*

βδελυγμίαν παρέχει, ἐὰν δέ τις προσφέρῃ, λιμὸν ἐμποιήσας, κἂν φαυλότερα ἢ, πάνυ ἡδέα φαίνεται.

Gratificaberis autem maxime, si tua, cum eis indigent, concesseris. Vides enim etiam suavissimas escas, allatas prius quam appetantur, insuaves videri, exsaturatis vero etiam fastidium parere: at si quis eas porrigat iis quibus famem excitaverit, etiamsi viliores sint, persuaves videntur.

Akkor vagy a legkedvesebb, ha csak a vágyakozóknak nyújtasz az ajándékaidból. Mert jól tudod, hogy a legfinomabb étel sem esik jól, ha előbb esszük meg, mint hogy étvágyunk megjött volna, sőt a jóllakottat egyenesen csömör fogja el tőle, de ha valaki korgó gyomorral lát neki az ételnek, akkor is élvezni fogja, ha kevésbé jóízű.

Mem. III,11,13.

22. *Μῶρόν ἐστι, εἴ τις οἶεται μὴ μαθὼν τὰ τε ὠφέλιμα καὶ τὰ βλαβερὰ τῶν πραγμάτων διαγνώσκειν.*

Stolidum est, si quis, cum non didicerit, quae utilia, quaeve noxia sunt, putet ea se discreturum.

Esztelen, aki azt hiszi, hogy tanulás nélkül meg tudja különböztetni a hasznos és ártalmas dolgokat.

Mem. IV,1,5.*

23. *Ἐκεῖνο δὲ οὐ φανερόν, ... ὅτι διὰ μὲν τὸ εἰδέναι ἑαυτοὺς πλείστα ἀγαθὰ πάσχουσιν οἱ ἄνθρωποι, διὰ δὲ τὸ ἐψεῦσθαι ἑαυτῶν πλείστα κακά; οἱ μὲν εἰδότες ἑαυτοὺς τὰ τε ἐπιτήδεια ἑαυτοῖς ἴσασι καὶ διαγιγνώσκουσιν ἃ τε δυνάνται καὶ ἃ μὴ.*

An vero non perspicuum est, ... ex eo quod se noverint, maxima homines bona percipere, quod autem suas vires ignorent, mala plurima! Nam qui se ipsos norunt, quae sibi commoda sint, sciunt, et quae vel possint vel nequeant dignoscunt.

Ugye a napnál is világosabb, hogy az emberek önismeretéből származik a legtöbb jó, önáltatásukból pedig a legtöbb rossz? Akik ismerik önmagukat, tudják, hogy mire van szükségük, és át tudják tekinteni, mire képesek és mire nem.

Mem. IV,2,26.

24. *Ἄριστα μὲν ... οἶμαι ζῆν τοὺς ἄριστα ἐπιμελομένους τοῦ ὥς βελτίστους γίγνεσθαι, ἥδιστα δὲ τοὺς μάλιστα αἰσθανομένους, ὅτι βελτίους γίγνονται.*

Optime quidem arbitror illos vivere, qui optime dant operam, ut quam optimi fiant; iucundissimi vero, qui maxime fieri se meliores sentiunt.

Szerintem az él a legszebben, aki a legtöbbet teszi azért, hogy minél jobbá váljék, a legkellemesebben pedig az, aki érzi, hogy jobbá lett.

Mem. IV,8,6.

25. Ὅρῳ δ' ἔγωγε καὶ τὴν δόξαν τῶν προγεγονότων ἀνθρώπων ἐν τοῖς ἐπιγιγνομένοις οὐχ ὁμοίαν καταλειπομένην τῶν τε ἀδικησάντων καὶ τῶν ἀδικηθέντων.

Video ex superiorum temporum hominibus non eandem posteris opinionem de se reliquisse qui iniuriam fecerunt, et quibus facta fuit iniuria.

Jól tudom, hogy az utódok körében nem ugyanolyan hírnév jut osztályrészül azoknak az ősöknek, akik igazságtalanok voltak, mint azoknak, akiket igazságtalanság ért.

Mem. IV,8,10.